

НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні виробництво все ще продовжує домінувати над споживчим попитом, що видно з того, що на ринку переважають товари низької якості (причому як вітчизняні, так й імпортні), що свідчить про розбалансованість внутрішнього ринку і дефіцитність матеріально-технічних ресурсів. Відповідно, економічний інтерес підприємця зорієнтований перш за все на виробництво, і тільки коли з'являються проблеми збуту продукції він виявляє деякий інтерес до задоволення попиту споживачів.

До орієнтації економічного інтересу підприємця на задоволення потреб споживачів не спонукає існуючий монополізм у виробництві багатьох товарів та низький рівень економічної конкуренції. Разом з тим, можемо спостерігати, що у тих сферах економіки, де відбувається стабілізація розвитку виробництва та поступове насичення товарного ринку, орієнтація підприємницького інтересу хоч і повільно, та все ж змінюється, з'являється зацікавленість підприємств у виробленні таких товарів чи наданні послуг, які краще і повніше задовольняють потреби споживачів.

Отже, обмеження монополізму та розвиток конкуренції в Україні сприятиме розширенню ринку інноваційної продукції.

Об'єктивно спрямованість розвитку підприємницької діяльності у напрямку підвищення активності інноваційних досліджень, освоєння нововведень зумовлена також нинішнім процесом глобалізації, який стимулює розвиток засобів комунікації та інформаційних технологій.

Через те, що тенденція технічного розвитку в нашій країні набула певного негативного характеру, технологічний розрив між Україною і промислово розвиненими країнами, які будь-що намагаються посилити свій вплив на світовому ринку, невпинно збільшується. Сьогодні національна економіка істотно ослаблена суттєвими погіршенням зовнішніх і внутрішніх чинників зростання. Тож постає нагальна проблема активного використання інновацій як засобу розвитку й адаптації до процесу глобалізації. Українським підприємствам треба розробляти і втілювати передові, не гірші від зарубіжних, технології управління, щоб забезпечити свою конкурентоспроможність, з урахуванням особливостей сучасних господарських процесів.

Активізація інноваційного процесу неможлива без заохочення та ефективного використання новаторської розумової праці, що створює нові знання і новітні технології. Адже інноваційний тип розширеного відтворення передбачає не тільки постійне оновлення виробництва, але й розширене відтворення інтелектуального потенціалу, висококваліфікованої робочої сили. Такий тип відтворення позитивно відображається на підвищенні продуктивності праці, зростанні ВВП. Інноваційний розвиток економіки, характерний для сучасного виробництва, характеризується зростанням не лише обсягів виробленої продукції, але й підвищенням її конкурентоспроможності, що досягається переважно за рахунок використання знань. Механічне використання чужих, запозичених «ноу-хау» сьогодні є не настільки цінним, як раніше. Зі сфери вимог ощадливішого використання часу та обмежених матеріальних ресурсів, що знижує собівартість і ціну продукції, світова конкуренція перемістилась у сферу технологічного прогресу, техніко-технологічного вдосконалення. На жаль, у цьому аспекті Україна з роками дедалі більше залежить від інтелектуальної, наукомісткої продукції інших країн. Досить часто матеріали, обладнання, машини, технічний досвід і «ноу-хау» вітчизняні підприємства купують за кордоном, і буває, що через брак коштів купується далеко не найкраще. Звичайно, сьогодні ми радіємо таким інноваціям, але в перспективі, не розвиваючи власні наукоємні виробництва, ще більше поступаємося позиціями в глобальному ринковому середовищі, стимулюючи розвиток лише чужих економік.

Уроком для України має стати практика країн, що розвиваються. Їхні економічні дії були приречені на поразку передовсім тому, що через гострий брак людського капіталу, відсутність господарської інфраструктури та економічних рішень, необхідних для реалізації наявних можливостей, проводилася політика наздоганяючого розвитку, вживалися заходи до разового імпорту машин та обладнання. Такі спорадичні ін'єкції виявилися марними: адже без пошуку власної ніші в загальноцивілізаційному процесі, без створення умов для самостійного технічного розвитку, без удосконалення та модернізації всього технічного парку не можна створити конкурентоспроможне виробництво. Імпорт техніки вчорашнього дня викликає постійну потребу в нових закупівлях і невпинних витратах валютних ресурсів, що здобуваються за рахунок дешевої робочої сили і низького рівня життя людей. А це дуже дорога плата. Проте, за відсутності системної діяльності з удосконалення та розвитку техніки й технології такий машинний імпорт врешті-решт може призвести до провалу національної економіки. Ринковий механізм треба використовувати на повну потужність не для наздоганяючого розвитку, а для здійснення радикальних структурних перетворень, спроможних поставити країну поруч з державами постіндустріального рівня. Досягти такого рівня неможливо без посилення мотиваційних стимулів до праці, інноваційної діяльності, підвищення уваги до людського фактора [1].

Про відсутність мотивації до творчої праці свідчить показник частки заробітної плати у валовому національному доході, який склав у 2015 році в Україні 46,8% [2]. Для порівняння: у США частка заробітної плати в національному доході дорівнює 72 %, у Німеччині – 62 %, у Румунії – 55 %.

В свою чергу низький рівень заробітної плати та відсутність інших мотивуючих факторів спричиняє постійне зменшення кількості спеціалістів та наукових організацій, як в Україні в цілому так і в Сумській області зокрема (табл.1). Хоча при цьому обсяг наукових та науково-технічних робіт зріс, але це сталося за рахунок інфляційного чинника.

Таблиця 1 – Показники інноваційної активності підприємств

Показники	2008р	2009р	2010р	2011р	2012р	2013р	2014р
Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами підприємств, млн.грн	8538	8653	9867	10349	11252	11781	10951
Кількість спеціалістів, що виконували наукові та науково-технічні роботи, тис. осіб	94,1	92,4	89,6	85,0	82,0	77,9	69,4
Кількість наукових організацій, всього	1378	1340	1303	1255	1208	1143	999
В т.ч. в Сумській області	24	22	17	18	16	15	15

Таким чином напрямами інноваційного розвитку для України є:

- подолання домінанти виробництва над споживчим попитом (підвищення якості продукції, формування попиту на екологічно чисту продукцію шляхом, наприклад, засобів масової інформації);
- подолання монополізму у виробництві багатьох товарів (сприяння розвитку конкуренції, подолання корупції);
- використання переваг глобалізації світової економіки (використання ІТ-технологій);
- впровадження передових технологій управління (збалансованої системи показників, бюджетування, управління знаннями тощо);
- заохочення та ефективне використання новаторської праці.
- подолання наукомісткої залежності від інших країн.
- посилення мотиваційних стимулів до праці, підвищення уваги до людського фактора.

Зазначені напрями інноваційного розвитку в Україні зумовлені об'єктивним процесом розвитку сучасного виробництва і є головним завданням України, від вирішення якого залежить добробут громадян, конкурентоспроможність економіки та місце країни у світовій економіці.

Література:

1. Зянько В. В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку. Монографія. / В.В. Зянько. - Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. – 397 с.
2. Статистичний збірник «Україна у цифрах у 2015 році» / Державна служба статистики України; за ред. І.М. Жук. – Київ, 2016. – 239 с.